

1786, 28
12

HISTORIA
JVRIS SAXONICI

SPECIMEN PRIMUM

ILLVSTRIS JCTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRAESIDE
AVGVSTO CORNELIO STOCKMANNO
LEGVM DOCTORE PROFESSORE

D. V. JVLII A. O. R. CIOCCCLXXXVI

PVBLICE

AD DISCEPTANDVM PROPNIT
CHRISTIANVS GODOFREDVS LAZER
LEVCOPETRENSIS.

LIPSIAE.
EX OFFICINA BREITKOPFIA.

Turpe est, respondit Quintus Mucius causas in foro oranti, ius, in quo versatur, ignorare. Quod uti ego quidem quam maxime dictum esse cupio causarum patronis, qui, aut, cum parva nesciant, magna profitentur, aut ea, quae maxima sunt in iure civili, tractare audent in causis, cum ea nesciant, et nunquam didicerint, satis se suo officio functos rati, si iudiciorum formulas usquequaque corrasas observent, addita forte, quae male convenit, regula iuris, aut iis, quorum auctoritas sine auctoritate legis nulla est: ita, cum peculiaribus suis legibus regatur Saxonia, patria dulcissima, operae pretium me facturum existimavi, ordine quodam commemorare iuris patrii origines, fata ac vicissitudines, tum ut quicquid mihi unquam de legibus Saxonis innotuit, colligerem, collectumque libello quodam tanquam in lance futura proponerem, tum etiam, ut ederem specimen aliquod studii mei, quod in cognoscendis legibus patriis, quae, domi natae, ingenio civium, quam peregrinae omnes, multo accommodatiores sunt, arbitror praecclare et cum laude collocari. Nam praeter scriptores, qui potiora iuris Saxonici capita in commentariis de iurisprudentiae germanicae historia editis leviter attigerunt, etsi hoc ex parte factum esse videtur ab aliis viris doctis, JO. GRYPHIANDRO^{a)} inprimis, CHRISTOPH. SCHREITERO^{b)}, et qui ex instituto iuris patrii historiam peculiaris libello pandere aggressus est, CHRISTIANO HANACCIO^{c)} Antecessore quondam in academia Vitebergensi, quorum de hoc argumento scripta opuscula eruditorum hominum notitiam haud fugiunt, ut adeo id denuo tractaturus laborem inutilem ac prorsus superfluum suscepisse quibusdam videri possim: iuvabit tamen, licet non adeo vana mihi opellae meae specie placeam, ut non succurrat, quam multa su-

A 2

por

a) De Weichbildis Saxonis, Argentorati, 1666. 4.

b) D. de origine iuris Saxonici, Lipsi. 1710. 4.

c) *Vorbereitung zur Sächsischen Rechtsgelehrtheit*, Wittenberg, 1765. 8.

perfint, quae adhuc dici hac de re et debeant et possint ab iis, qui in recensendis legibus patriis consenuerint, iuvabit, inquam, legum memoriae principis Germaniae populi pro virili parte et me ipsum consuluisse, et, si in tanta scriptorum turba mea fama in obscuro sit, nobilitate ac magnitudine eorum, meo qui nomini obficient, consoletur.

Sed cum omnis, quae suscipitur aliqua de re scriptio, ratione et ordine instituenda sit, ne legentis animus, si vaga erret oratio, ab lectione primo statim intuitu deterreatur: hanc quoque exercitationem quibusdam finibus coercere et circumscribere par esse videtur. Est, qui Germaniam Principem scripsit, JO. PETR. DE LVDEWIG ^{d)} omne ius Saxonicum quatuor, quibus internosci debet, periodis complexus. Prima est periodus iuris, quod ante Carolum Magnum floruit, discedendum maxime e corpore iuris germanici a Georgischo edito et e legibus Anglo-Saxoniciis, quas inter alios, collegerunt BASIL. HEROLDVS ^{e)}, FRID. LINDENBROGIUS ^{f)}, GODOFR. GVIL. LEIBNITIVS ^{g)}, et DAVID WILKINSIVS ^{h)}; altera est Caroli Magni, qui leges patrias victis Saxonibus permisit: tertia Repkovii, qui uno volumine illas complexus est: quarta Augustea, cum aliis legibus sapientissimis, tum vero constitutionibus potissimum Saxoniciis incluta. Quibus quidem periodis cum recentissima desint tempora, quae, edito iuris Saxonici corpore, quam maxime memorabilia facta sunt, neque velim ego, adicienda nova periodo, rerum divisiones, quae memoriam nullo modo iuvant, sed onerant potius, praeter necessitatem augere, adeoque in illam reprehensionem incurrere, quam ICTis veteribus suo iamiam tempore obiecit Cicero: *ICTi*, inquit, *sive quo plura et difficiliora scire videantur, sive, quod similis veri est, ignoratione docendi, saepe.*

d) LVDOVICI PETRI GIOVANNI, Germania Princeps, Vlmæ, 1752. 2. p. 487.

e) In Originum ac Germanicarum antiquitatum libris, Basil. 1557. f.

f) In Codice legum antiquarum, Francof. 1613. f.

g) In Scriptoris rer. Brunsvic. Tom. I. p. 77.

h) In Legibus Anglo-Saxoniciis ecclæs. et civil. Londini, 1721. f.

saepe, quod positum est in una cognitione, id in infinita dispartitur; coepi mecum, in tanta iuris Saxonici, quod a Danis quondam, Polonis, Bohemis, Silesiis, Marchionatus Brandenburgici et vicinarum provinciarum incolis receptum per univrsam fere Germaniam obtinuit, praestantia atque auctoritate, de alio, eoque, ut mihi quidem videtur, faciliori ordine ac ratione eorum, quae commemoranda veniunt, cogitare. Totam igitur hanc historiam in tres partes principales tribui commode posse putavi, *antiquam*, quae a Carolo M. usque ad seculum XII. *mediam*, quae a seculo XIII. ubi speculum Saxonicum conditum fuit, usque ad finem seculi XIV. *novam*, quae a seculo XV. usque ad nostram aetatem, qua Serenissimo FRIDERICO AVGVSTO, Patri Patriae clementissimo, prudentia legislatoria a maioribus quasi tradita fuit, progreditur, secutus Justinianum auctorem, qui omnem romanam iuris prudentiam a primordiis ad suam usque legislationem in veterem, mediam, et novam descripsit¹⁾. Deinde cum iurisprudencia Saxonica, veluti flumen aliquod, sensim paulatimque e pluribus quasi rivis ac fontibus collecta, ad suam magnitudinem ac vim excreverit; constitui apud animum, quo distinctius atque clarius omnia ista, pro temporum vicissitudinibus tradi percipique possent, singula capita in minores quasdam sectiones describere, ac de singulis iuris Saxonici partibus separatim ac proprie exponere, ita quidem, ut tam iuris privati, quod rursus in varias species, civile potissimum, tum commune, tum electorale, ecclesiasticum, feudale, criminale ac politicae abit, quam publici ratio habeatur. Quae cum nimis longam ac copiosam dicendi materiam suppeditent, quam ut una exercitatione academica, quae in paucarum plagarum angustiis inclusa tenetur, totus locus absolvi possit: in partes dissecanda fuit rei tractatio, quas deinceps, oblata scribendi occasione, suo quamque tempore cum eruditis sumus communicaturi.

1) §. I. Inst. de legit. agn. succ. v. PERIZON. Diss. ad leg. Vocon. p. 198.

CAPVT PRIMVM.

§. I.

Origines iuris Saxonici.

Expositurus igitur legum Saxonicarum fata ac vicissitudines, necessario prius ab ipsis earum initiis repetendum existimo, non quia velim verbosus commentarios facere, sed quod, auctore Gaio, in omnibus rebus animadverto, id perfectum esse, quod ex omnibus suis partibus constet. Ac prima quidem iuris patrii origo, cum vix aliter derivari possit, quam ab ipsis gentis Saxonicae natalibus atque incunabilis, quae, dici vix potest, quam sint incerta, ambigua et scriptorum nugis referta: in animo est, quae ante Caroli M. tempora poeticis, ut Livii verbis utar, magis decora fabulis, quam incorruptis rerum gestarum monumentis traduntur, ea neque affirmare, neque refellere, sed, cum gentis Saxonum primordia, uti Albertus Krantzius ^{k)} ingenue profiteretur, et originem, et, quas putant antiquitates apud nostros relegentem pudor occupet, et confusio faciei, ita puerilibus fabulis et anilibus deliramentis omnia scitent, ea omnia silentio prorsus praeterire. Hoc unum igitur certum est atque exploratum, quod antiquissimis iamiam temporibus Saxones suis legibus ac moribus, quos videntur cum reliquis Germanis communes habuisse, gavisi fuerint. Satis superque id docet ADAMVS BREMENSIS ^{l)}, *multa tamen, inquit, utilia atque secundum legem naturae honesta in morum probitate statuerunt habere, quae eis ad veram beatitudinem promovendam potuissent proficere, si ignorantiam creatoris sui non habuissent, et a veritate culturae illius non fuissent alieni.*

^{k)} In Saxonia, Francof. 1621. f. in princ.

^{l)} Hist. Eccles. lib. I. c. 5.

alieni. Huc etiam faciunt verba BOTHONIS ^{m)}. *De Sassen de teveden so redeliken na der er in der Natur, hedden se Christen Wesen, se weren salich geworden ohne schelde, wann dat se oeren Schöpfer nicht erkändten.* Praecipua ipsorum laus castitatis ferebatur, vitium ebrietas, commune quondam omnibus originis germanicae populis opprobrium. Ad haec bona et utilia in morum probitate posita accesserunt etiam infirmita maiorum, quae ante Caroli M. aetatem vim legis penes Saxones habuerunt, ut de iis intelligenda esse videantur verba ADAMI BREMEN-
SENSIS loco paulo ante laudato: *legibus*, latiori nimirum sensu, qui ius vel non scriptum complectitur, ita dictis, *etiam ad vindictam malefactorum optimis utebantur.* Habuerunt igitur majores nostri cum caeteris Germanis suos mores laude dignissimos; habuerunt, etsi non chartis, menti tamen inscriptas optimas leges; habuerunt etiam, qui iura per pagos et vicos redderent, ac controversias minuere, ex nobilitate electos, additis ex plebe comitibus in consilium et auctoritatem, uti de universis Germanis CAESAR et TACITVS diferte commemorant. Hoc enim et vitae simplicitas, et summum libertatis studium, et tenax moris patrii observatio suavit, ut ex usu et vivendi consuetudine, quam ex imperio legislatoris, regulas vivendi accipere, adeoque iure scripto, h. e. expresse promulgato, aut plane non, aut rarissime; non scripto sive consuetudinario frequentius uti mallent. Unde quod Germanis in universum tribuit encomium C. CORNEL. TACITVS ⁿ⁾, *apud hos plus valuisse bonos mores, quam alibi bonas leges*, iure optimo maximo etiam ad Saxones pertinuisse videtur, licet ille non loquatur de regula quadam civili et obligatoria, quae ex iure consuetudinario orta sit, et vel renuentem stringat, uti CONRINGIUS ^{o)}, HERTIUS ^{p)}, alique sibi persuaserunt. Videtur potius Taciti Romanorum instituta cum germanicis comparantis sententia haec esse: Germani sponte sua et solo rationis usu ducti rectius vivunt, virtutem impen-

m) In Chron. Brunsvic. apud LEIBNITIVM rer. Brunf. T. III. p. 285.

n) De moribus German. c. 19.

o) De origine juris germ. c. 2.

p) Not. vet. Germ. pop. P. I. c. 4. §. 6.

impensus colunt, maiori morum sanctimonia celebrantur, quam Romani tot legibus scriptis ad eam invitati, quemadmodum de Scythis JUSTINVS⁴⁾ memoriae prodidit: *justitia gentis ingenii culta, non legibus*. Qua quidem occasione non possum non, quin sententiae subscribam CHR. LVD. CRELLII⁵⁾ Germanos in universam de moribus suis, qui tandem in iuris cuiusdam consuetudinarii speciem emerferant, ut eo sanctior esset eorum penes posteros custodia, tam sollicitos fuisse contententis, ut eos carminibus comprehensos, quod solum apud ipsos memoriae et annalium genus fuisse perhibetur, publice recitarent. Certe, si quid mihi videre videor, non solum paroemiarum amor fuit ad feram usque posteritatem sancte conservatus, sed nostra etiam aetate, usu forte ab antiquis ad nos derivato, cantilenarum versiculi aequae ac leges, vernaculo sermone *Gesetze, Weise* dicuntur, quod cum aliis fatissimam observatum fuit HERTIO⁶⁾. Plane huc facit observatio AVENTINII⁷⁾: *nos huiusmodi carmina adhuc hodie leges vocare solemus, quemadmodum et Graeci, ut est apud Aristotelem Stagiritam, nomos. Etiam nunc leges, quas Moses a Deo immortalis recepit, in templis patrio sermone canimus*. Ad Saxones revertor, quos certissime scimus ante Carolum Magnum suis legibus suisque moribus vixisse, licet per temporis iniuriam nostram aetatem non tulerint.

§. II.

Vetus lex Saxonum.

Ne vero in indagandis iuris Saxonici antiquitatibus nimio genio indulgeamus, filum abruptendum atque illuc deveniendum est, ubi certiora iuris patri vestigia deprehenduntur. Reperimus ea in antiquissimo, quod sub nomine legis Saxonum extat, veteris Saxonicae iurisprudentiae

q) Lib. II. c. 2.

r) Pr. de primitiis legum poeticeis, antiquissimo genere carminum, Viteb. 1725. 4.

s) L. cit.

t) Annal. Boj. lib. I.

tiae monumento, cuius a cognitione primordia capienda sunt in iure recentiori interpretando, quicquid vel magni nominis Icti contra philosophentur. Neque enim solum mores maiorum et iurisprudentiae a primis, quorum memoria haberi potest, initiis faciem suppeditat, verum etiam insignem utilitatem praebet in definiendo iure consuetudinario et interpretum erroribus detegendis. Fuit vetus illa lex Saxonum, cuius non nisi fragmentum habemus, e supelletili bibliothecae collegii Fuldensis primum descripta atque accuratissime in lucem emissa per BASIL. JOAN. HEROLDVM in Originibus germanicis, quarum statim ab initio mentionem fecimus. Deinde aliam eius editionem, quae rariorum nomine insignitur, ad fidem MSS. veterum denuo curavit JO. TILIVS, cuius fronti haec inscripta leguntur: *Aurei venerandaeque antiquitatis libelli, Salicam legem continentes a Chlodoveo, Childoberto et Clotario, Christianissimis Regibus prius editi, et postremum a Carolo M. emendati et aucti; item leges Burgundionum, Alamannorum, Saxonum, Bajuvariorum, Ripuariorum, ex veteribus libris emendatiores et auctiores, Parisiis apud Joannem du Pays, 1573. 12.* Post typis impressa est studio FRID. LINDENBROGII ac GOD. GVIL. LEIBNITII, quos supra iam laudavimus. Illustrandae porro huic legi multum interfuit HERM. ADOLPH. MEINDERSII liber *de statu religionis et reipublicae sub Carolo M. Lengov. 1711. 4.* qui commentarii instar habendus est: superavit tamen omnium diligentiam, qui et titulorum inscriptiones ac paragraphos adiecit, et vero etiam doctissimis eam notis, ex omni antiquitate germanica, legibus Germanorum coevis et verborum etymologia depromtis, illustravit, CAR. GVIL. GAERTNERVS, cuius opusculum inscribitur: *Saxonum leges tres, quae extant, antiquissimae, aetate Coroli M. consecrae — acc. lex Frisonum cum notis Sibrandi Siccamae, Lips. 1730. 4.* Extat etiam recusus ex hac editione legis textus apud PETRYM GEORGISCHIVM in *Corpore iuris germanici antiquo, p. 453. seq.* Novum denique in antiquam hanc legem Saxonum commentarium eumque criticum, cuius primae lineae ducuntur in Dissertatione: *Fragments observationum ad veterem legem Saxonum, Lips. 1779. 4.* parat, Vir doctissimus mihiq. amicissimus JO. GOTTL. MÜLLERVS, qui non solum legem ex editione Tiliana descriptam exhibuit, sed etiam, quicquid post Huitfeldi, Stürnhoeckii,

Wilkinfii, Ludwigii et Westphalenii curas ex septentrionalium gentium legibus huc facere videtur, in suam rem transfuit.

§. III.

Variae de aetate legis sententiae.

De origine aut promulgatione huius legis multi multa scripserunt, et vehementer inter se disputarunt eruditi. Sunt, qui eam Carolo M. antiquiorem, sunt, qui recentiorem statuunt. Qui priorem sententiam amplectuntur, FRID. LINDENBROGIVS^{u)}, BVRG. GOTTH. STRVVIVS^{x)}, aliique: ii omne suum praesidium ponunt in vetustate codicum et sermonis, antiquius Carolo M. tempus, ut ipsis videtur, redolentis: in testimonio Poetae Anonymi, qui Saxones dicit a Carolo M. patriis legibus uti permisos: in capitularibus Caroli ad hanc legem tanquam antiquiorem provocantibus. At recte iam reposuit CONRINGIVS^{y)}: *quis usus latinae vel linguae, vel scripturae saltem apud Saxones fuit ante Carolum? quis usus christianae religionis? quae auctoritas regni Francorum? tota vero haec Saxonum lex latine scripta est.* Praeterea, ut, quae c. 2. §. 8. et 9. de sanctitate ecclesiarum sancita sunt, taceamus, isti sententiae aduersatur, quod in consilium de morte Regis Francorum eiusque filiorum c. 3. §. 1. poena capitis statuta et c. 14. §. 2. omnes hereditatis traditiones, praeter eas, quae ecclesiis vel regi fiebant, prohibita reperiantur. Quodsi vero STRVVIVS *Capitulare de partibus Saxoniae* c. xxxiii. porro *Capit. Saxonum Aquisgranense anni dclxxxvii.* nec non *Capit. iv. app. ii. c. xxxv.* excitat, ubi ad Saxonum Euvam provocavit Carolus; id haud multum ponderis habet. Nam cum lex et euva *πολύσημα* sint vocabula: possunt etiam ius non scriptum significare. Accedit, quod, quae de periuriis *secundum legem Saxonum* puniendis in *Capitulari de partibus Saxoniae* c. 33. constituuntur, ea in ipsa hac lege

u) Proleg. ad cod. legg. ant.

x) Hist. Jur. c. VI. §. 7. p. 425.

y) De origine jur. germ. c. 23.

lege nostra inveniatur, adeoque a Carolo M. ibidem non ad aliam quandam, sed ad hanc veterem Saxonum legem, provocetur.

At vero etiam sunt, qui veterem legem Saxonum Caroli M. aetate multo recentiorem esse contendunt, quorum in numero potissimum SPRLMANNVS in Glossario sub voce *lex Saxonum* nominandus venit. Statuit nimirum, legem nostram Haraldo, Daniae regi, qui anno DCCCCLXXXIV. floruit, esse adscribendam, fultus auctoritate ALBERTI STADENSIS ²⁾ et HELMOLDI ³⁾. Sed cum Haraldi leges hac lege longe recentiores sint, uti fatis elucet e testimonio WITTEKINDI CORBEIENSIS MONACHI ⁴⁾ quem ante Haraldum vixisse constat, et qui Saxonum legem diligenter descriptam inveniri commemorat: non negamus quidem, Haraldum Saxonibus leges aliquas dedisse, eas autem ad Saxones Transalbinos cum MEIBOMIO ⁵⁾ et HOFFMANNO ⁶⁾ suo merito restringendas esse arbitramur.

§. IV.

Vera de legis Saxonum origine sententia.

In tanta doctorum hominum de veteris legis Saxonum ambiguitate superest, ut eos nominemus, qui media quasi via incedentes legem nostram ipsi Carolo M. tribuere haud dubitarunt. Est in eorum numero inprimis H. CONRINGIVS ⁷⁾, HACHENBERGIVS ⁸⁾, GAERTNERVS ⁹⁾,
B 2 HOFF-

2) Ad annum 984.

3) Hist. Slavor. I. I. c. 15.

4) Annal. lib. I. apud MEIBOM. scriptt. rer. germ. T. I. p. 634.

5) In Introduct. ad Saxoniae infer. historiam. p. 79. seq.

6) Spec. coniect. polit. c. II. Per. 3. Sect. 8. §. 2.

7) De orig. jur. germ. c. 13.

8) Germ. Med. Diff. III. §. 8.

9) In not. ad L. Sax. p. 11.

HOFFMANNVS ^{b)}, ut alios mittam, quorum opinio his potissimum rationibus nititur, quod in veteri lege Saxonum usus linguae latinae, quae ante Carolum M. Saxonibus parum cognita fuit, adhibitus, veneratio regum Francorum ipsis inculcata c. 3. §. 1. c. 14. §. 2. et ecclesiarum favor et cultus Christianus graviter et frequenter assertus sit, c. 2. §. 8. et c. 14. §. 2. Sane qui legem ipsam evolverit et attente legerit, is deprehendet non mutatas a Francis receptas Saxonum consuetudines, sed solum iura, quibus hactenus usi erant, iussu Caroli in scripturam fuisse redacta. Huius enim, qui et ipse primus acerbo et plus quam tricennali bello Saxones perdomuerat, consiliis et auctoritate potissimum factum est, ut, inita anno 1000. pace Salzensi, cum ipsa vitae, qua usi sunt, ratio eos a scribendi arte alienos fuisse doceat, ex pristinis, qui cum reliquorum Germaniae populorum antiquis consuetudinibus optime conspirant, moribus, in scripta translatis, colligeretur lex, de qua sermone instituimus, Saxonum. Clare hoc confirmat EGINHARDVS: *omnium, inquit, nationum, quae sub eius dominatu erant, iura, quae scripta non erant, describi ac literis mandari fecit.* Tradunt fere idem hoc annales Francorum, qui sunt in P. LAMBECCII bibliotheca Caesarea ^{c)}, verbis: *Imperator congregavit Duces, Comites, et reliquos christianos populos cum legislatoribus, et fecit omnes leges in regno suo legi et tradi unicuique hominum legem suam, et emendare, ubicunque necessum fuit, et emandatam legem scribere, et ut iudices per scriptum iudicassent.* Nolo ad alia testimonia provocare. Nam quae circumfertur ipsius Caroli de fede et iudicio regio Aquisgranensi constitutio, ab Imp. Friderico I. et II. confirmata, et a LINDENBROGIO ^{d)} in lucem edita, ubi inter alia leguntur haec verba: *prout cunctis placuit prudentioribus regni nostri, legem Saxonum, Noricorum, Suevorum, Francorum, Ribuariorum, Salicorum, sicut mos et potestas Imperatorum est, et omnium antecessorum meorum semper fuit, distinctam, distinctam*

b) Loco cit. p. 58.

c) In vita CAROLI c. XXIX. edit. SCHMINCKII, p. 130.

d) L. II. c. 5. ad annum 802. p. 382.

l) Proleg. ad Cod. legg. antiqu.

*distinctam sub auctoritate regia et imperatoria stabilivi, non ex mea ad-
 inventione vel corde prolata, sed communi consilio a me renovatam et
 auctam in melius, sicut patres et praedecessores mei fecisse perhibentur;*
 eam, quoniam peritis harum rerum arbitris, Conringio inprimis, cum
 ob alia, tum ob varias loquendi rationes, seculo Carolino incognitas,
 certe non usitatas, suspecta visa fuit, plane intactam relinquo. Satis
 iam patet, quid de Alberto Kranzio statuendum sit, qui primus neg-
 gavit, Saxonibus ulla leges a Carolo datas esse, hac usus ratione ^{m)}:
 quod diligentissimi scriptores illorum temporum nullam eius rei faciant
 mentionem, cum minora multo plurima commemorent: quodque haud
 fuerit in populo barbaro illa civilitas, ut leges initio requirerent, praeter
 eas, quae universo orbi satis erant. At ne requirentibus quidem
 Carolum praescribere leges potuisse monuit iam, qui Kranzium ideo
 notavit, CONRINGIVS ⁿ⁾, et vero etiam praeter Eginhardi testi-
 monium lex nostra et capitularia Caroli M. loquuntur. Est igitur tam
 verum, quam quod verissimum, concessisse Carolum Saxonibus pecu-
 liares ac proprias leges ex avitis moribus deducas, nec Francorum iura
 iis obtrusisse. Testatum facit, qui et ipse vitam Caroli M., barbaris
 licet versibus, decantavit, POETA ANONYMVS SAXO, his
 verbis ^{o)}:

*Tum sub iudicibus, quos Rex imponeret ipsis,
 Legatisque suis permitti legibus uti
 Saxones patriis et libertatis honore.*

Placet igitur, quo diversae hae eruditissimorum hominum de
 aetate consecrae aut promulgatae legis opiniones concilientur, in senten-
 tiam transire GAERTNERI statuentis ^{p)}, continere legem receptos
 longe ante Caroli aetatem Saxonum mores, sed iussu demum huius Im-
 peratoris factum esse, ut receptae hae populi consuetudines, ceu iura
 usu comprobata in scripturam redigerentur.

B 3

Multo

m) Sax. lib. II. c. 21.

n) De Orig. juris germ. c. XIII.

o) In Annal. CAROLI M., ad annum 805.

p) In not. ad tit. I. p. II.

Multo maiori adhuc difficultate premimur in eruendo ac definiendo anno, silentibus plane scriptoribus coevis. Videmur tamen, cum, quae hac de re proferri possunt, ea omnia in sola coniectura posita deprehendamus, non sine specie quadam assequi posse unum hoc, ut legem hanc ante annum 1000cxvii. promulgatam esse suspicemur. Inter omnes enim constat, nostrae legi supplendae et illustrandae accessisse Caroli M. duo inprimis, de quibus suo tempore dicendi locus erit, de rebus Saxonis, capitularia. Et capitulatio quidem, quae *de partibus Saxoniae* praecipit, prorsus incerti anni est; sed *capitulare Saxonum*, uti ex illius prooemio cognoscitur, annum post Christum natum 1000cxvii. praefert. Iam vero cum capitularia, quae, observante Cangio, in publicis comitiis, synodis, vel conciliis, episcoporum et populi consensu edita sunt, a legibus in specie sic dictis diversa fuisse sciamus, propterea, quoniam leges de rebus secularibus causisque civilibus latae, capitularia de causis ecclesiasticis et ad statum religionis spectantibus conscripta, ipsa etiam capitula quasi legum appendices et additamenta, interdum emendationes et derogationes esse dicuntur: videor, si, deficientibus aliis rerum gestarum monumentis, licet probabilitatem quandam sequi, coniectura augurari, legem nostram ante annum 1000cxvii. latam et capitulari Saxonum esse antiquiorem.

§. V.

Argumentum legis.

Iam vero suscepti negotii ordo et ratio postulare videtur, ut, quale argumentum, qualis natura veteris legis Saxonum fuerit, breviter exponamus. Sane in vindicandis potissimum criminibus, uti tota paene veterum Germanorum iurisprudentia, Saxonum etiam leges versari animadvertimus. Quo sanctiores enim maiorum nostrorum mores fuerunt; eo magis ii ab omnibus delictis et flagitiis abhorruerunt, eoque magis operam dederunt, ne homines ad peccandum invitaret spes improba impunitatis. Unde in universum ex hac iurisprudentiae germanicae facie non abs re
mihi

mihî collegisse videtur THOMASIVS^{q)}, iurisdictionem omnem primario constituisse in criminum coercitione, causarum civilium diiudicationem fuisse partem veluti accessoriam iurisdictionis criminalis. Certe negotia civilia parcius attingit ipsa lex Saxonum. Est brevissima et absolvitur XIX. capitulis, quae de vulneribus, de homicidiis, de coniuratione et laesa dominatione, de furtis, de vi et incendiis, de coniugiis, de heredibus et viduis, de dote, de acquisitis, de raptu mulierum, de delictis fervorum, de damno casu illato, de animali, quod damnum dat, de eo, qui animal laeferit, de traditionibus, de terra aliena invasa, de exulibus, de liti coniugio, ac de solidis praecipunt. In multis rebus, uti cognoscet, qui legem ipsam paulo curatius inspexerit, cum reliquarum gentium germanicarum moribus ac legibus convenit: putant tamen multi, multa etiam singularia habuisse, v. c. de poena homicidii, de dote uxoribus a maritis constituenda, de tutela foeminarum perpetua. Sed in eo a reliquis antiquis Germanorum legibus quam maxime recedit, quod poena capitis in illa statuta inveniat in furta, v. c. caballorum, alveariorum, vel pretii trium solidorum, unde lex ipsa nonnullis dicta esse videtur crudelissima a WIPPONE, cuius verba sunt^{r)}: *reversus rex de Ribuariis ad Saxoniam venit, ibi legem crudelissimam Saxonum, secundum voluntatem eorum constanti auctoritate roboravit.*

At, lege ipsi scriptae in breves usus academicos commentatiunculae imposita, cum sit reliqua primi huius capituli pars futurae exercitationi reservanda: hic terminus esto.

q) Diff. de iurisdic. et magistratuum differentia secundum mores Germ. §. 52. seq.
r) In vit. CONRADI SAL. ap. PISTOR. T. III. rer. germ. p. 469.

CHRISTIANO GODOFREDO LAZERO

S. P. D.

AVGVSTVS CORNELIVS STOCKMANN.

Ex quo tempore studiis, quae ab humanitate nomen habent, bene praeparatus in hanc literarum universitatem profectus es mercatum eas artes, quibus in scholis ut penitus poliatur iuventus, haud datur copia: coepi ego TE cum propter ingenii praestantiam ac literarum cupiditatem, insignem profecto et laude dignam, tum vero etiam ob animi, quem in TE cognovi, candorem, morumque venustatem vehementer amare atque diligere. Magis adhuc auctus est ille amor, cum TE in lectionibus meis et publicis et privatis doctrinae copiam tanto TIBI studio comparantem conspicerem, ut TVA TIBI virtus et assiduitas me faceret amicum. Nihil mihi igitur iucundius, nihil suavius contingere poterat hac TVA voluntate, qua significabas, esse me debere eum, qui publicae disputationis instituendae causa TE in locum amplissimum et auctoritatis plenissimum deduceret. Neque enim solum TIBI hoc eruditionis specimen, quod editurus es, strenue ac fortiter hunc libellum pro cathedra defendendo, sed et Matri TVAE, Matronae Ornatissimae, ac Consultissimo et Excellentissimo FVNCKLERO, Consobrino longe carissimo, tam dulcem curae suae et in TE benevolentiae fructum, atque omnibus omnino TVIS hodiernum diem, vehementer, pro meo erga TE amore, gratulor, et ex animo opto, ut divina providentia VOS salvos, sospites atque incolumes tueatur, et omnia TVA coepta, imprimis autem hunc, quem paras, ex academia discessum TIBI bene et feliciter evenire iubeat. Ceterum oro atque obsecro TE, velis mihi in posterum amorem atque amicitiam TVAM sartam tectam conservare. Est enim, et vere est, ut ait Aristoteles, $\mu\lambda\alpha \psi\upsilon\chi\eta\ \epsilon\upsilon\ \delta\upsilon\omicron\upsilon\ \sigma\omega\mu\acute{\alpha}\tau\omicron\upsilon\ \alpha\mu\iota\kappa\iota\tau\iota\alpha$.

Scrib. Lipsiae ipsi Calendis Iulii A. O. R. cIo Io CCLXXXVI.

Leipzig, Diss; 7786 K-Z

ULB Halle 3
004 810 341

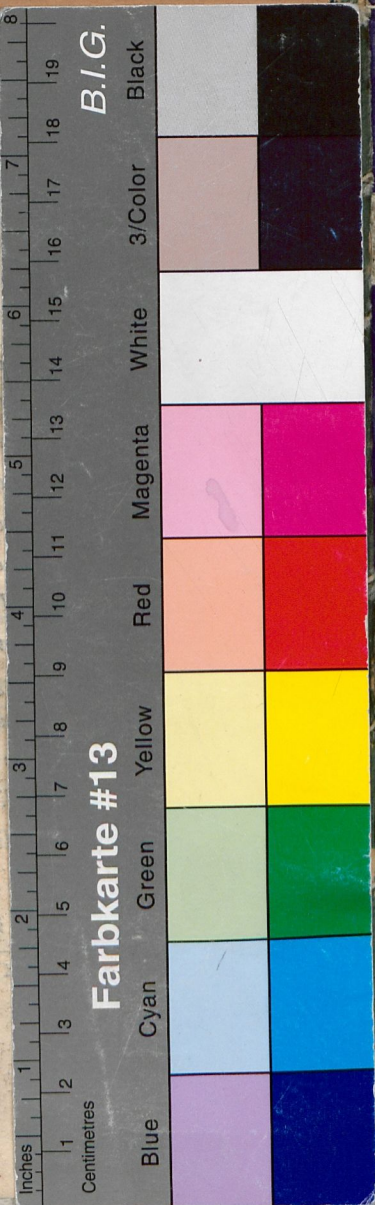

f

5b.

1786, 28
12

HISTORIA JVRIS SAXONICI

SPECTIMEN PRIMUM

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRAESIDE
AVGVSTO CORNELIO STOCKMANNO
LEGVM DOCTORE PROFESSORE

D. V. JVLII A. O. R. CI^oDCCLXXXVI

PVBlice
AD DISCEPTANDVM PROPNIT
CHRISTIANVS GODOFREDVS LAZER
LEVCOPETRENSIS

LIPSIAE
EX OFFICINA BREITKOPFIA

